

Fig. 1. Oksenvad. Ydre, set fra syd.

E. M. 1952

OKSENVAD KIRKE

GRAM HERRED

Kirken var i middelalderen et biskoppeligt patronat, og at denne statelige kirke oprindelig var et kapel, således som det opgives i Jensens Statistik (1,221), bekræftes utvivlsomt af dens lave cathedratikumsafgift: 6 skilling lybsk (jfr. foran p. 42 f., 44). Måske kan betegnelsen kapel sættes i forbindelse med det nedenfor omtalte skel mellem kor og skib, således at kirken i en kortere årrække kun har bestået af det nuværende østafsnit, kor med apsis. Efter reformationen fulgte den samme linie som de fleste andre af de nordslesvigske kirker (jfr. Aller p. 258). Om kirkens store fattigdom, især o. 1650, se p. 555 f.

Til kirken er knyttet et navneforklarende sagn (jfr. Danske Atlas VII, 156): Kirken »skal forhen have været bygget paa den anden Side af Strømmen [Nørre å], men hvad der blev bygget om Dagen, blev nedrevet om Natten, hvorfor man besluttede at spænde to Øxne for en Bielke og bygge Kirken, hvor de bleve staaende; hvorpaa de gik igennem Strømmen og stod stille, hvor nu Kirken staaer, som heraf har faaet sit Navn.«

Kirken, der er synlig viden om, ligger frit oven for den engflade, som hæver sig jævnt op fra Nørre å, i sognets sydøstligste del, ikke langt fra den gamle

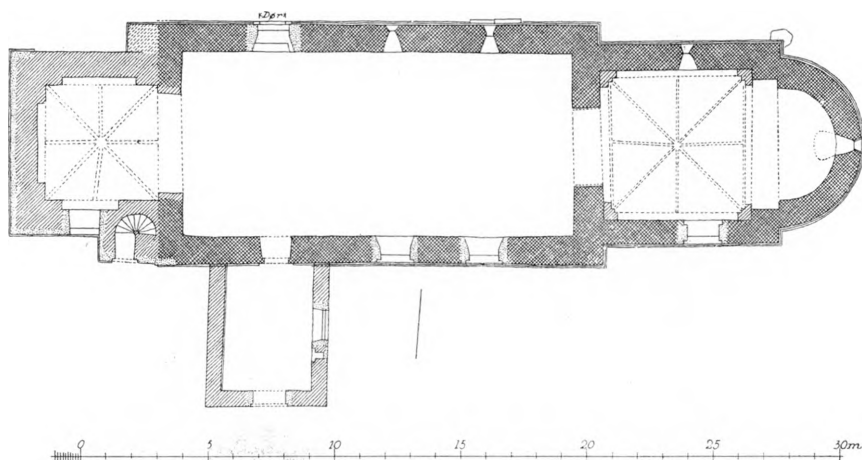

Fig. 2. Oksenvad. Plan. 1:300. Målt af El. M. 1952.

hærvej. Kirkegården hegnes af en lav jordvold med stensætning af rå og kløvet kamp på begge sider, sikkert hidrørende fra omsætninger 1851¹ og 1877; sidstnævnte år opstilledes der 165 »dobbelt meter« stenvold². Der er køreport og fodgængerlåger i nordvest og låge i vest, alle med nygotiske støbejernsfløje mellem afbanede granitstolper fra 1851¹; årstallet er indhugget i en sten ved vestindgangen, og i vestlågens nordre stolpe er der indhugget nogle bogstaver: NEL? . 1779 omtales de nylavede kirkeporte (rgsk.).

En †*kirkestald* nævnes 1920².

Angående en eventuel fritstående *klokketabel*, se p. 555.

Kirken består af apsis, kor og skib fra romansk tid samt to gotiske tilbygninger, våbenhus i syd og tårn i vest. Orienteringen har afvigelse til nord.

I den som helhed velbevarede og smukke, *romanske granitkuaderbygning* findes et tydeligt skel i sokkelprofil og tagværk, som viser, at apsis og kor er opført og fuldendt noget før resten af bygningen. Hele bygningen har dobbeltsokkel, hvis nederste skifte er ensartet, med en skrå eller svagt hulet kant; det øverste skifte derimod er under apsis, kor og det østligste stykke af skibet forsynet med rundstav-platte eller en stor karnis (p. 257, fig. 18), mens det på resten af skibet har en stor skråkant. Den romanske murhøjde, 4,45 m (over soklen), er ens for kor og skib; apsidens er 3,75. Kvaderbeklædningen, som i stor udstrækning er omsat, består af meget varierende kvaderstørrelser; et par i syd er over to meter lange.

I kvaderkanterne er der mange mærker efter stenkiler, og på skibets sydside ses to *stenhuggerfelter*, et rektangulært og et af form som en økse. Der er enkelte overfalsninger, men mest i forbindelse med vindues- og dørkvadre.

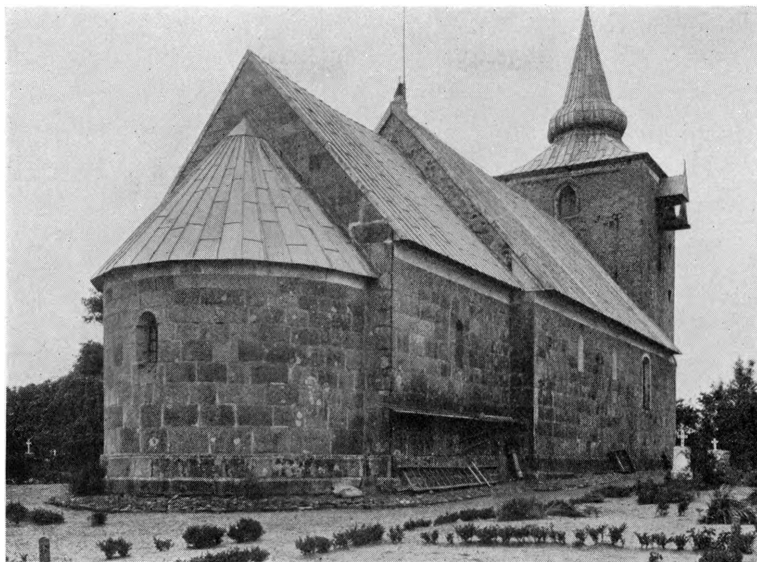

Fig. 3. Oksenvad. Ydre, set fra nordøst.

Ældre fot. i NM.

Af oprindelige vinduer er der bevaret eet i apsiden, eet i korets og to i skibets nordmur, alle åbne, samt eet tilmuret i skibets sydmur umiddelbart øst for døren; efter placeringen må der have været tre vinduer i hver af skibets mure. Vindueshøjden er 115—120 cm, og afstanden fra sokkel til vinduessål er ca. 170 i apsis, 205 i koret og 270 i skibet. De to førstnævnte steder har vinduerne monolitoverligger og -sålbank, i skibet kun monolitoverligger, og sålen her har kun en ubetydelig hældning. I tårnets nordmur i højde med skibets tagkæg er der indmuret en romansk vinduesoverligger. I Haderslev museum (nr. 1711) opbevares rester af to*vinduesrammer; den bedst bevarede har været samlet af fire egeplanker, der var bladet og naglet sammen; i overrammestykket er der udskåret en rundbue, underrammestykket er forsvundet; der ses spor af vindjern, og i den ene planke er der indskåret et V.

Syddøren er i brug, den nordre tilmuret og delvis ødelagt af et vindue; de bryder begge det øverste sokkelskifte og er rundbuede med stik af krumhugne kilesten; den vandrette afdækning over syddørens svagt smigede inderkarme består af een enkelt sten.

Indre. Apsiden dækkes af en kvartkuglehvælvning, hvori en art stikkappe til vinduet. Såvel den falsede apsisbue som triumfbuen har stik af krumhugne kilesten, den sidste med højsiddende, forneden skråkantede kragbånd. Korets oprindelige træloft er erstattet af en gotisk hvælvning, men skibet har endnu sit (sml. tagværker p. 556). De østre taggavle er velbevarede, korets udvendig kvadersat, skibets af rå kamp, men skibets vestre har mistet sin udvendige kvaderbeklædning, formentlig ved tårnets opførelse.

Ændringer og tilføjelser. Koret er i gotisk tid blevet overhvælvet med et otteribbet, ret fladt hvælvingsfag, der har helsten dybe, spidse skjoldbuer, dobbelte i øst og vest, og kvartstens ribber, der udgår fra halvtstens piller og samles i en rund slutsten på ca. 25 cm diameter; ingen overribber, skifterne falder mod isselinien.

Våbenhuset, der blev så stærkt ombygget 1832³ og 1921², at ethvert middelalderligt præg er forsvundet, i alt fald i det ydre, kaldtes 1579, da det første gang nævnes (og også 1874)², forhuset (rgsk.), men 1832 »Karrenshaus«³; det er opført af munkesten med ryggede fuger. Indvendig i østvæggen er der en lille, falset niche, antagelig en lysåbning.

Tårnet har skråkantsokkel af granitkvadre, der til dels stammer fra skibets vestmur; der forekommer både en lille og en stor skråkant svarende til de to skifter i skibets dobbeltsokkel. Murene er af flammede munkesten (28—29 × 14—14,5 × 8—9 cm; 10 skifter 101,5 cm, fugen indtrykket foroven); forneden er der genanvendte kvadre fra skibets vestgavl, og indvendig er store dele af murene sat af kløvet kamp; de brede fuger er spækket ud med småsten.

Tårnrummet har skjoldbuelignende spareblændinger (sml. Vilstrup p. 380), af hvilke den sydlige af hensyn til trappen er gjort ret smal. Rummet åbner sig mod skibet med en spidsbuet arkade, og det er dækket af et med murene samtidigt otteribbet hvælv. Ribberne løber sammen omkring en stor, rund slutsten; ingen overribber, skifterne stiger mod kappernes ryggede isselinie. Trappehuset i syd har skakt af bindere, 14,5 cm rund spindel og loft af udkragede, fladbuede løberstik. Trappen, der giver adgang til det højtliggende mellemstokværk, har fladbuet overdør.

Mellem tårnhvælvingen og mellemstokværket er der en lav etage uden vinduesåbninger, hvorfra der nu er adgang til skibet gennem en senere åbning. Mellemstokværket har mod nord et falset, fladbuet vindue, udvendig i spidsbuet spejl. Et lignende ses mod syd, tilmuret ved en af denne sides hyppige skalmuringer. Klokkestokværket har til hver side haft et spidsbuet, falset glamhul, indvendig i fladbuet spejl. De er bevaret mod øst og nord, det sidste, ud for hvilket klokken hænger i en udvendig stol (jfr. ndf.) er noget ødelagt; glamhullet mod vest er tilmuret, medens det søndre ved en skalmuring er delvis ommuret og forsynet med kurvehanksbue. På tårnets østside, lige over glamhullet og afbrudt af dettes stik, ses et savskifte. Tårnet krones af et højt, blytækt løgspir (jfr. Vilstrup p. 377), der er helt fornyet efter en brand 1802 (jfr. ndf.); men da det under omtalen af denne katastrofe hedder, at det blev gjort 8,60 m lavere, er det muligt, at spiret også før branden har haft samme form og da formentlig været opført i slutningen af 1600'rne eller i begyndelsen af 1700'rne.

På tårnets nordmur, ud for glamhullet, hænger som nævnt en lille, blytækket

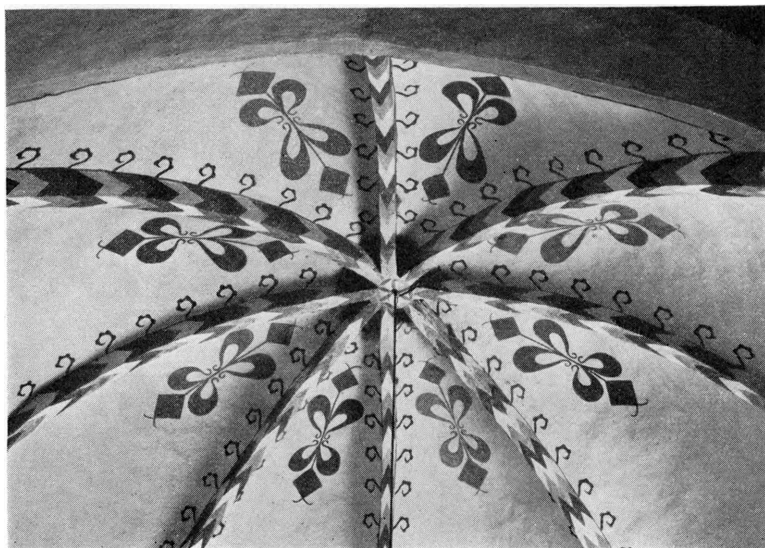

Fig. 4. Oksenvad. Kalkmalerier i korhvælvingen (p. 556).

P. N. 192:!

klokkekvist, der ifølge regnskaberne er fornyet 1913⁴; den omtales tidligst i inventariet 1776⁴, men er måske små 100 år ældre. Under 1681 (rgsk.) opføres som indtægt 10 mark for »alt baw Zimmer von glocke heuse«; det er klart, at dette »byggetømmer« må have været af format, siden det kunde sælges for en så forholdsvis høj pris, men det er næppe muligt at afgøre, hvorvidt det drejer sig om en klokkestol i tårnet (der da kan være solgt i forbindelse med opførelsen af løgspiret?), eller om kirken har haft et veritabelt, fritstående klokketårn.

Som vanligt har tårnet som kirkens mest udsatte del gennemgået talrige reparationer og har, så langt regnskaberne kan følges, voldt store kvaler og udgifter, men når det 1803 hedder, at det efter et lynnedslag nedbrændte og genopbyggedes 8,60 m lavere (Chronik), kan dette kun gælde spiret. 1597 er der store reparationsudgifter (rgsk.), og 1655—56 må en lang række sønderjyske kirker efter kongelig ordre træde hjælpende til, da kirken synes at have været meget fattig og næsten bestandig været tynget af gæld. Der indkom ca. 300 mark til tårnets vedligeholdelse (Magstrup gav 20 mk., Tyrstrup 70, Hammelev 20 etc.), og 1657 blev der indkøbt egetømmer og brædder til tårnet (rgsk.), men 1669 er det stadig bygfældigt⁵, og 1689 siger en visitationsberetning (Chronik), at det trues af ruin. 1719—20 må nabokirkerne igen skyde til for at hjælpe tårnet (rgsk.), der blev helt skalmuret på syd- og vestsiden, og 1752 udbetales der 1028 mk. til slotsbygmesteren i Kolding, Jürgen Christian, der minder om sit arbejde ved indsættelsen af årstallet i jernbogstaver på vestsiden; men tre år efter klager man over, at hans reparation har været slet udført, da det nye murværk skiller sig i en stor revne fra øverst til nederst

på begge sider⁶. Så slog lynet ned i spiret 5. oktober 1802 og forårsagede en stor brand; spiret fornyedes efter bygmesteren i Christiansfeldt, Christian Heinrich Hertzens overslag, og opførelsen 1803 blev foreviget ved jernårstal på sydturen. Omkostningerne var ca. 1000 rigsdaler, hvoraf de 500 låntes af Øsby kirke (rgsk.). Først 1882—83 træder tårnet atter frem i regnskaber og synsforretninger, syd- og vestturene betegnes som meget forfaldne og med indtil 7 cm brede sprækker, »hvorfor murværket væsentlig holdes oppe af murankrene«; der bevilges 1300 mark til skalmuring⁴; kvadernurværket udhugges til soklen og opmures dels med gamle, brugelige kvadre, dels med munkesten². 1908 omsattes skalmuringen af sydvesthjørnet, og de to sider »bragtes i forbandt«². 1814 omtales »der Mundirungskammer« i tårnet (rgsk.).

Tagværker. Apsistagværket er fornyet, men murremmen er romansk og forsynet med fals for sugfjælen. Korets murremme, der i tværsnit er en ligebenet trekant, er sikkert også oprindelige ligesom et par bjælkeender. Skibet har bevaret sit oprindelige tagværk, men alle sydender af bjælker og spær er fornyet. De to østligste fag hører til den ældste byggeperiode, d.v.s. at de er samtidige med kor og apsis; disse to fag har haft to skrå spærstivere til hvert spær (sml. Arrild kirke, Tønder amt). Murremmene under disse fag har omtrent samme mål som den nedennævnte murrem. De følgende 14 fag, der kun har eet hanebånd, hviler i nord på en 35 cm bred og godt 7 cm høj murrem, der på oversiden har en 8 cm bred og 7 cm høj kam. Bjælke og spær er samlet ved bladning (med skjult hæl) og sikret med to træagler. Tømmeret har i nord øksehugne numre, der minder om bomærker.

Den romanske bygning og tårnet står i blank mur med blytage, våbenhuset er pudset, kvaderfugtet og teglhængt. 1662 blev der indkøbt ni travler langhalm til tag (muligvis til erstatning for stjålet bly) (rgsk.), og 1711 var en del af skibets nordside, de to fag nærmest tårnet, spåntækte (rtk.). Apsis- og kor-bue er befriet for puds, resten står hvidkalket ligesom skibets gipsloft. Korets fladrunde syvindue stammer antagelig fra 1661 (rgsk.), og det er ligesom skibets nyere vinduer forsynet med støbejernsrammer, der o. 1872 afløste rektangulære trækarme.

Vindfløjen på spiret blev næsten helt fornyet 1909².

Kalkmalerier (fig. 4). På korets hvælv er der en enkel, kraftig, sengotisk dekoration fra o. 1500, sparremønstre på ribberne, ledsagede af små, stiliserede bladvolutter, og i de øvre kappespidses et karakteristisk, liljeagtigt ornament, hvis lange stængel både foroven og forneden ender i et kvadrat med »følehorn«. Farverne opmaledes 1909—10 af malermester Magnusen, Haderslev. Ifølge Haupt drejer det sig ikke om »Restauration oder Wiederherstellung, sondern Neubemalung«, hvor maleren har holdt sig så nøje til det gamle, som det var ham muligt⁴. Farverne er røde og gråblå.

Fig. 5. Oksenvad. Indre, set mod øst.

E. M. 1952

INVENTAR

Alterbordet, foran apsidens munding, er et simpelt, moderne fyrretræs bord dækket af et nyt, rødt fløjsalterklæde med guldkors og -frynser. 1776 var *†*alterklæde rødt med hvide silkesnore (inventarium)⁴.

Altertavle (fig. 7) i renæssance, muligvis fra samme værksted som Åstrup (p. 526), anskaffet 1638 (rgsk.), men stærkt fornyet 1879 f. af Magnussens billedskærerskole i Slesvig². I sin oprindelige skikkelse kendes tavlen fra en ældre opmåling (fig. 8); denne viser alterbordet flankeret af lavt panel med låger og over bordet tavlen, hvis storstykke flankeredes af søjler eller pilastre med prydbælter, smalt postamentfelt, frisefelt med englehoveder over søjlerne, »løse« sidestykker med arkader, hvis pilastre synes at have været tværdelt af felter med store bosser, samt gesims der lå lige under storstykkeets. På sidestykkerne er angivet ret lave, kartoucheagtige vinger med et stort englehoved i midten. Såvel midt- som sidestykker kronedes af kartouchegavle uden egentlige topstykker, og topkartouchen på storstykket flankeredes af stå-

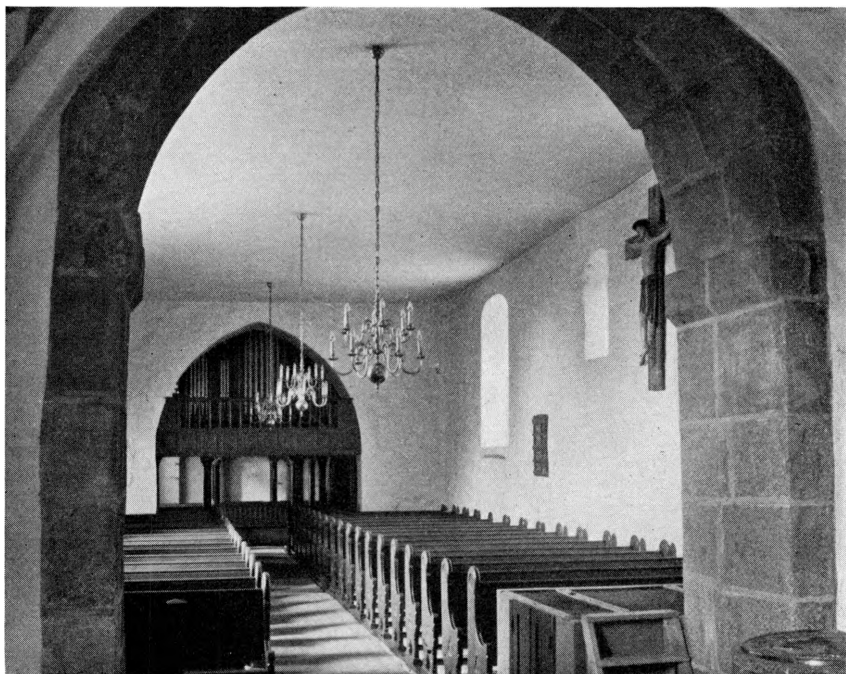

Fig. 6. Oksenvad. Indre, set mod vest.

E. M. 1952

ende engle med udbredte vinger. I storfeltet var der et nadvermaleri og i sidestykkerne indskrifter. Tavlen har med andre ord været en enklere udgave af Åstrup.

Nu, efter restaureringen 1879 f., er af gammelt bevaret rammeværket, (måske) de frie storsøjler, der står foran riflede pilastre med æggestav, storsvingerne, det øverste af sidestykkernes topkartoucher og formodentlig også storstykkets, hvis relief imidlertid må være opskåret. Alle fornyelser er gjort med stor dygtighed dels efter klassiske forbilleder, dels direkte efterligning efter renæssance-snitværk, dog uden dettes ånd. I storfeltet er — i lysere eg — indsat et relief af Kristi dåb, mens postamentfeltet viser indtoget i Jerusalem i et felt flankeret af kvademur med rundbuede vinduer, begge motiver i nyklassisk stil. Sidestykkerne har fået en helt ny renæssanceskæring, en arkade, hvis pilastre, med æggestav-kapitæl, har skællagte skiver, det hesteskoformede bueslag perlestav og i sviklerne englehoveder med een udbredt og een foroverbøjet vinge. Inden for arkaden står mod nord Peder, mod syd Paulus. Felterne flankeres af hermer med æggestavkapitæl og frugtbundter på skafterne; i det korsformede postamentfelt er der et englehoved. I storstykkets frise sattes en ny reliefindskrift: »See det Guds lam etc.« I stedet for de flankerende engle på storgesimsen er der nu anbragt skårne figurer af Maria og Johannes, og et nyt krucifiks kroner topkartouchen. — Ifølge regnskaberne var istandsættelses-

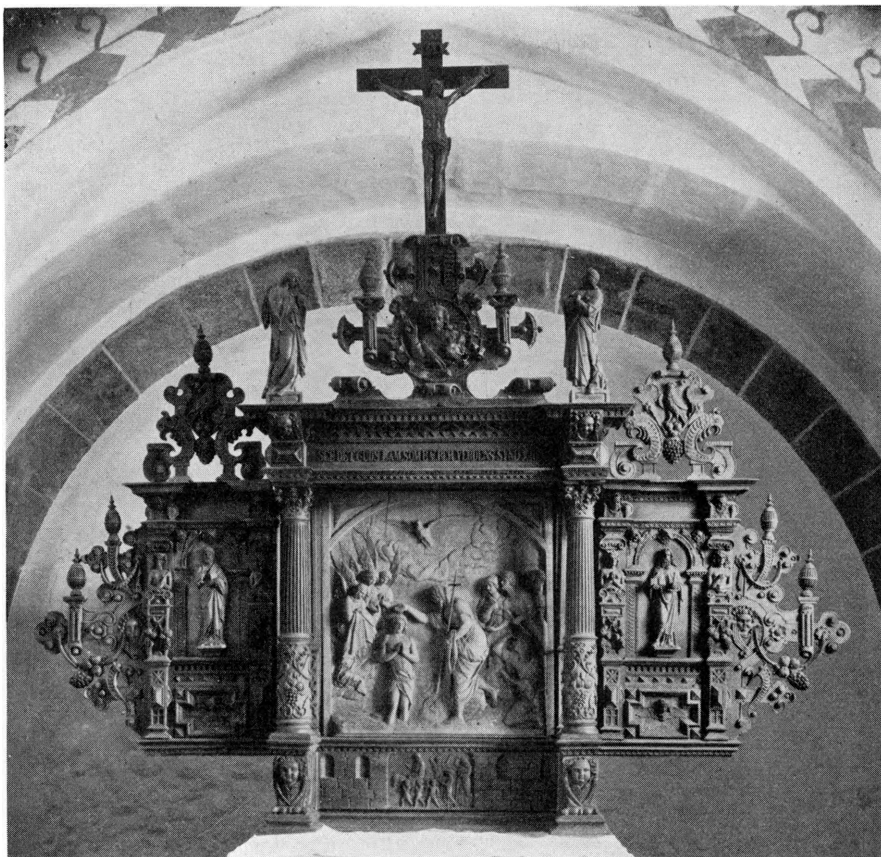

Fig. 7. Oksenvad. Altertavle (p. 557).

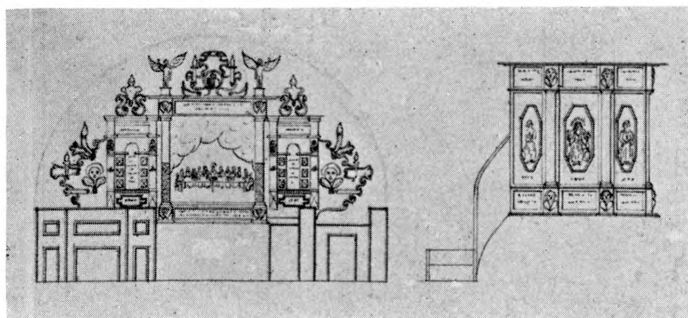
E. M. 1952

arbejdet afsluttet 1880⁴, da der bevilgedes 50 mk. »til bemaling af hvælvingen bag alteret«, eftersom dette nu er istandsat.

Tavlen blev første gang stafferet 1639; herom vidner en malerindskrift bag på nordre sidestykke og vinge: »[Hr.] Heinrich Michelsen de[r] z[e]it probst Thomas ..ernschwam [m]aler in Hadersleben [h]ab dis ververdigt 163[9]«. Ifølge en optegnelse⁷ i landrådsarkivet 1874 var altertavlen restaureret 1659 (!) og 1789: »Anders Pedersen, Sandemand i Oehrsted har bekostet Alterets Malning Religionen til Ære og Kirken til Prydelse«. Tavlen står nu i renset eg.

Fra en katolsk †*altertavle* stammede ifølge inventariet 1776⁴ et træbillede af †Maria med barnet på skødet; i marginen er der o. 1812 tilføjet: forlængst kastet på kirkeloftet.

Altersølv. Kalk 1724, 22,5 cm høj, svarende til Aller (p. 267) og Åstrup (p. 530) og med samme mestermærke. På en af tungerne er der et støbt krucifiks med INRI, på de tre andre graveret skriveskrift langs randen: »Samtlig Sogne mend 1724«; på knoppens rudebosses graverede versaler: Iessus. Samtidig

N. E. 1951

Fig. 8. Oksenvad. Opmåling af altertavle og prædikestol (HA.) (p. 557, 562).

disk med graveret cirkelkors og på undersiden graveret fraktur: »Denne gifues af Isaac Franch til Guds Erre«. Samme mestermærke. Kalk og disk forvares i et rimeligvis samtidigt, cylindrisk læderetui, foret med fløjl. 1651 omtales kirkens †tinkalk (rgsk.).

Sygekalk 1759, 9 cm høj, med lav, rund fod, der har lodret kant og ret bred fodplade. På fodens overside graverede versaler: »Denne kalk og disk tilhører (!) Oxenvad og Iels kirker 1759«. Trinde skaftled og lille spids oval knop; ret stort bæger med let udadbøjet rand. Mestermærke: CO (for Claus Otzen, Haderslev) (Bøje 1580). *Disk* med graveret, ligearmet kors og samme mestermærke. Lille, drejet *oblatæske* af bøgetræ, sortmalet. Berettelsessættet opbevares i et cylindrisk, læderbetrukket træetui, foret med fløjl.

Alterstager, barokke, 1725—50, svarende bl.a. til Stepping (p. 339) med bred, hvælvet fod, slankt skaft med tre kugleled over og to under en større, midtdelt kugle; flad, karnisformet lyseskål af en mere kobberagtig legering. 39 cm høje. — 1726 repareredes »die †Feuer Fass« (rgsk.).

†*Brudesmykke* var 1776 i pastoratets besiddelse (inventarium)⁴.

Alterskranke, o. 1800, med opad smalnende træsøjler, der har ens base og kapitæl. Bronzeret, hvorunder spores grønt, rødt og hvidt farvelag. 1821 perlemaledes skranken⁸.

Døbefont (fig. 9—10), romansk, af granit, enkel og velproportioneret. Kummen, der er hugget i eet med det ret høje skaft, måler 85 cm i tv. har ret stejle sider og som kantprofil en regelmæssigt hugget tovstav, der også strækker sig op på oversiden. På den nu mod væggen vendende side er der fire aflange kløvhuller, sikkert hidrørende fra stenblokkens kløvning. Skaftet er cylindrisk, med flad rundstav foroven og omtrent nede ved foden, som er kegleformet foroven, firkantet forneden. Overgangen formidles af fire »vel-friserede« mandshoveder med pagehår og modellerede øjenomgivelser (fig. 10). Plintens sider er dekoreret med arkaderækker, hvis søjler har baser med øvre rundstav og terningkapitæler (uden rundstav). I korets nordøsthjørne. Vist-

E. M. 1952

Erik Skov 1952

Fig. 9—10. Oksenvad. Døbefont og detail (p. 560).

nok lige til 1938 stod fonten vandfyldt (som endnu Grønbækfonten, Viborg amt) — med »stets frisch bleibendes Jordanwasser«, som Haupt skriver. (Mackeprang: Døbefonte p. 64, 317).

Nyere *fontelåg* af fyr, på loftet.

Dåb fad, nyt, skænket 1938, udført af Knud Eibye, Odense.

Korbuekrucifiks (fig. 11), o. 1250—75. Romansk er endnu den strenge frontalitet og de vandret strakte arme, gotisk hovedets svage hældning, de lukkede øjne og de overlagte fødder, der er samlede med een nagle; lændeklædet er af typisk overgangsform. Den meget fladt, næsten reliefagtigt skårne figur, ca. 150 cm høj, bærer en ny tornekrone, der erstattede en lignende ældre; sikkert har figuren dog oprindeligt haft kongekrone. Håret falder i lokker bag skuldrene. Ansigtstrækkene er tilsyneladende fint skårne, men ødelagt og udviskede af senere maling; udtrykket er roligt, øjnene lukkede, næsen lang og lige, munden lille og vistnok sammenkneben. Ansigtets mærkelige citronfaçon skyldes ikke billedskæreren, men den sidste maler, der har gentaget en ældre, urigtig staffering, som har overmalet det glatte, korte kind- og hageskæg som hud, et forhold der dog vil blive ændret. Ribbenene er ret stærkt fremhævede, og i brystets højre side er der en skåret vunde. Nyt, simpelt kors. 1953 fremdroges af maler C. A. Hellesøe en ældre staffering, til dels oprindeligt:

lys hudfarve, bloddråber, blåt lændeklæde; torne kronen er grøn, korset gråt med brunmarmorerede kanter. På skibets nordvæg.

Prædikestol (sml. fig. 5 og 8), ifølge regnskaberne fra 1709, da provsten indviede prædikestolen (rgsk.), men nu med årstallet opmalet som 1700. Den består af fem fag, hver med en aflang, ottekantet fylding og herudenfor, i vinklerne, reliefskærne blomster og frugter. På stolens hjørner står drejede søjler med englehoveder på postament- og gesimsfremspring; det glatte postament forneden er nyere, formodentlig samtidig med opgangen og bæresøjlen; den sidste leveredes fra Magnussens billedskærerskole 1878² (sml. altertavle). Ottekantet himmel med profileret gesims (ganske smal frise) og udsavede topstykker. Loftet har i midten en strålesol omgivet af reliefskåret, storbladet akantus og nedhængende helligåndsdue.

Stolen stafferedes, ifølge en forgyldt frakturindskrift på vægfeltet, første gang 1716, og her angives stolens oprindelsesår som nævnt til 1700, sikkert en forkert opmaling af et utydeligt 1709: »Diiser Cantzel ist gemacht worden Anno 1700 und gemahlet Anno 1716«; nedenunder i postamentfeltet står: »Forflyttet 1821«, nemlig det år, da maler C. Häger, Haderslev⁸, renoverede og opfriskede prædikestolen. I storfelterne er der mørkladne oliemalerier på træ af de tre evangelister med deres tegn, Marcus, Lucas, Johannes, og Kristus med verdenskuglen; postamentfelterne har deres navne samt »Salvator«, frisefelterne skriftsted: 2. Tim. 4, 2. Stolen står nu brunmalet med sorte hjørnesøjler og forgyldte profiler, en opmaling som er udført 1907 af maler Hans Magnussen, Haderslev², der samtidig opfriskede evangelistbillederne⁴. I feltet nærmest opgangen er 1937 prøvofremdraget ældre farver, guld og lazurer. Nu i skibets sydøsthjørne. — Et \dagger timeglas anskaffedes 1766 for 40 sk. (rgsk.).

De enkle, nygotiske *stolestader* med rundede gavle leveredes 1903 af N. Jürgensen, Baugeschäft, Haderslev²; de afløste et sæt fra 1819, udført af E. Henningsen, Haderslev⁹; da de blev malet 1821, angaves de at være af forskellig størrelse⁸, hvorfor der sikkert har været levnet ældre gavle. Ifølge Søren Abildgaards dagbog 1775 (p. 134) var der på tvende stolestader, nemlig et kvindestade og et mandestade, i træ udskåret Reventlows og Rantzaus våben, sikkert \dagger *herskabsstole* for Tovskov.

Pulpitur leveret 1890 af snedker Hansen, Haderslev², båret af glatte søjler med støbejernskapitæler; over brystværnspanelet er der en balustrade med glatte balustre. Brun- og blåmalet. I tårnrummet.

Orglet, på pulpituret, med ti stemmer, er anskaffet 1890², bygget af Marcusen og søn, Åbenrå; de oprindelige tinpiber fjernedes 1919 til krigsbrug⁴. Brunmalet med forgyldte lister.

Klingpung, købt 1837 for 28 sk.⁸ Glat, sort træskafft med drejet håndtag, glat messingring og -klokke; brun fløjlspose med guldgaloner. Bag alteret.

E. M. 1952

Fig. 11. Oksenvad. Korbuekrucifiks (p. 561).

To *salmenummertavler* på hængsler, så begge sider kan anvendes. Enkelt, udsavet topstykke; brune og sortmalede.

To nyere *præsterækketavler*, den yngste fra 1917⁴, rektangulære, i profilramme, kronet af udsavet, brudt gavlf, hvorpå tre drejede spir. Hvid skrive-skrift på sort bund, rammeværket brunt og forgyldt. I koret.

Maleri af Luther, efter Lucas Cranach, i lighed med andre sikkert anskaffet efter hans 500årsdag; enkel, sort ramme. I skibet, over døren til våbenhuset.

†*Maleri* 1763 (Haupt), dommedag, nævnt 1776 i inventariet⁴; omkring 1812 var det »forlængst« kastet på loftet, ifølge Haupt »noch vorhanden«.

Nyere *lysekroner*. 1896 anskaffedes tre †hængelamper fra en kolonial-, jern- og kortevareforretning i Mølby².

Klokke, støbt 1913 af Ohlsson i Lybæk. Indskriften fra den forrige klokke fra 1647 gentaget: »Gloria in excelsis deo. H. Niels Ywersen pastor, Ebbe Klement Ebsen kirchwerne (!) anno 1647, umgegossen von M. & O. Ohlsson in

Lübek«. I inventariet 1776 meddeles⁴, at klokken hang uden for tårnet, fordi den var for lille og ikke kunde høres, hvis den hang indenfor. Det lille saddeltagsdækkede hus ud for nordre glamhul (jfr. fig. 3) er endnu klokkens plads, dog fornyet. Den gamle klokke vejede 205, den nye 360 kg.

GRAVMINDER

En lille, 42 cm høj *putto*, på loftet, stammer muligvis fra et †*epitaf*.

Gravsten, barok, fra 1700'rne, med helt udslidt skrift; af grå kalksten, 203 × 130 cm. Det ovale skriftfelt indrammes af storakantus, i hjørnerne stående og siddende evangelister med tegn, uden indramning, flankerende rektangulære felter over og under skriftfeltet. Som trinsten foran våbenhuset.

Mindesten, 1923, på »brudepladsen«, for sognets faldne i første verdenskrig.

KILDER OG HENVISNINGER

LA. Åbenrå. Haderslev provstearkiv: kirkeregnskabsbøger for Oksenvad 1564—1847.

— Sager ang. de enkelte sogne. Oksenvad og Jels 1572—1920 (uordnet) og 1776—1920 (sagligt ordnet). — Haderslev provstis fælles kirkekasse: regnskaber med bilag 1800—47.

— Visitationalsager, slesvigske registratur nr. 128. Kirche zu Oxenvad 1754—1832. — Se i øvrigt arkivalier for Haderslev provsti i almindelighed p. 28. — Chronik (ved embedet). — Kirkeklokkecirkulære af 1918 (NM). — Museumsindberetninger af S. A. Claudi-Hansen 1910, Povl Jensen 1925 (altertavle og prædikestol), P. Kr. Andersen 1937 og 1942 (inventar) og C. A. Hellesøe 1952 og 1953 (krucifiks). — Undersøgelse og beskrivelse ved Elna Møller, Erik Moltke, Erik Hansen og Erik Skov 1952.

Haupt. I, 373 f.

¹ Fælles kirkekasse: sager vedr. ombyggn. etc. 1800—9(5). ² Fælles kirkekasse: rgsk. med bilag 1870—1924. ³ Visitationalsager, nr. 128 etc. 1754—1832. ⁴ Provstearkiv: sager ang. de enkelte sogne etc. 1776—1920. ⁵ RA. T. K. I.A. D. 92. 1650—1730. ⁶ RA. T. K. I.A. D. 86. 1736—1847. ⁷ LA. Åbenrå. Haderslev landrådsarkiv fag 138 nr. 7 1874, inventarier, Haderslev provsti. ⁸ Fælles kirkekasse: rgsk. med bilag 1800—47. ⁹ Amtsvisitationalsager: diverse udtagne sager etc.

Fig. 12. Oksenvad. 1798.